

30. jún 2021

Plytké vydýchnutie po vlne

Prognóza vybraných výdavkových položiek na roky 2021 - 2024

Lucia Šrámková, Veronika Horváthová, Marek Mišutka

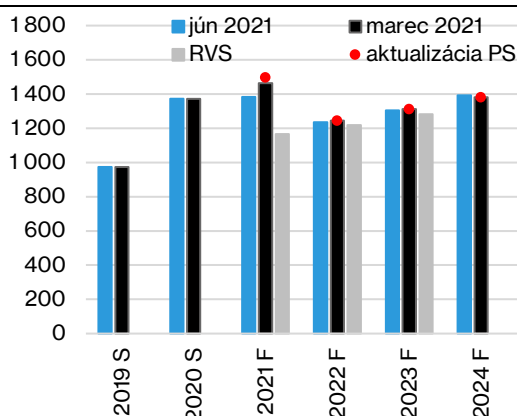
Nová prognóza výdavkových položiek rozpočtu spätých s makroekonomickým vývojom prináša priaznivejší vývoj v tomto roku. Hlavným faktorom je nižší počet poberateľov pandemických dávok spätý s ústupom druhej vlny pandémie. V ďalších rokoch je celková zmena prognózy výdavkov oproti marcovej prognóze minimálna, no mení sa ich štruktúra. Prognóza dávky v nezamestnanosti odzrkadľuje pomalší pokles miery nezamestnanosti od roku 2023. Na druhej strane, nemocenské dávky budú od roku 2023 rásť pomalšie kvôli nižšiemu rastu zamestnanosti a teda aj nižšiemu rastu ľudí s nárokom na túto dávku. Čerpanie materskej dávky je prechodne ovplyvnené zníženým počtom poberateľov mužov. Trvalá zmena v ich rozhodovaní predstavuje pozitívne riziko prognózy. Kľúčovým negatívnym rizikom je tretia vlna pandémie COVID-19. Jej priebeh v 4Q21 až 1Q22 by verejné financie v tomto a budúcom roku zaťažil o dodatočných 70-100 mil. eur.

Vývoj prognózovaných výdavkov

Očakávané výdavky na dávky v nezamestnanosti, ako aj všetky nemocenské dávky, budú oproti marcovej prognóze nižšie. Predĺženie podpory poberania dávky v nezamestnanosti (DvN) v jarných mesiacoch nenaplnilo prvotné odhady o počte poberateľov dávky. Lepší vývoj chorobnosti, rastúca zaočkovanosť a postupné otváranie škôl stlmili poberanie podporných opatrení pandemickej PN a OČR. Pozitívny skutočný vývoj počtov pandemických dávok je hlavným faktorom zníženia prognózy v tomto roku. Od roku 2022 sú zmeny vo výdavkoch minimálne. Pomalší pokles miery nezamestnanosti v druhej polovici horizontu prognózy vyústí do vyšších výdavkov na DvN, ako sa predpokladalo v marci. Na druhej strane, odhadujeme miernejší nárast nemocenských dávok ruka v ruku s nižšou očakávanou zamestnanosťou. Pri nižšej zamestnanosti sa predpokladá aj nižší počet ľudí s nárokom na poberanie týchto dávok.

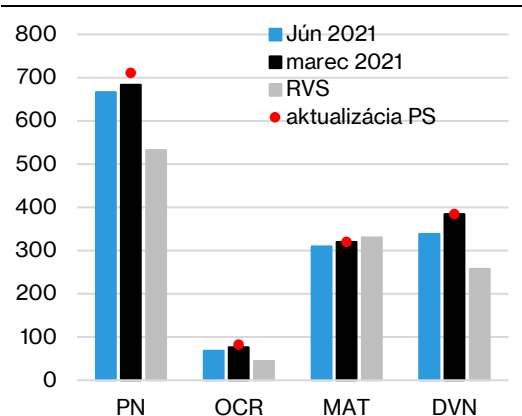
Nižšie výdavky oproti aktualizovanému rozpočtu v tomto roku

Graf 1: Celkové prognózované výdavky IFP a rozpočtu VS (mil. eur)

Pozn.: aktualizácia PS zahŕňa zdroj: IFP, MF SR, SP
marcovú prognózu a nové opatrenia z Programu stability

Graf 2: Porovnanie prognózy IFP a rozpočtu VS na rok 2021 (mil. eur)

Pozn.: aktualizácia PS zahŕňa zdroj: IFP, MF SR, SP
marcovú prognózu a nové opatrenia z Programu stability

Tento projekt bol podporený z Európskeho sociálneho fondu

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Počet pandemických dávok v nezamestnanosti na optimistickej vlne

Do evidencie nezamestnaných pribúdajú najmä nižšie príjmoví poistenci

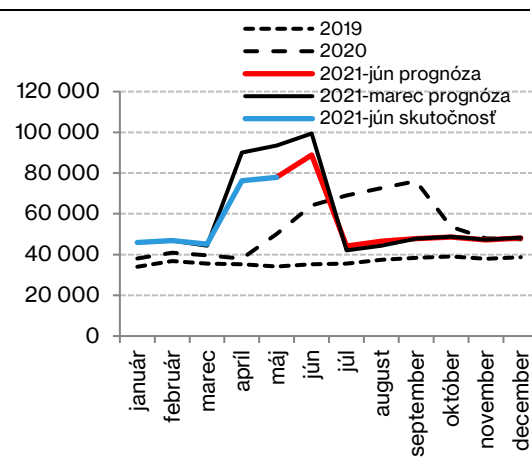
Súčasný vývoj naznačuje slabšie čerpanie pandemických dávok v nezamestnanosti.

Poistencom, ktorým uplynulo podporné obdobie počas trvania krízového stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19, bolo toto obdobie predĺžené o ďalšie dva mesiace. Očakávania marcovej prognózy o využití predĺženého podporného obdobia sa pravdepodobne nenaplnia. K nižším výdavkom prispieva nižší počet poberateľov z dôvodu postupného ekonomického oživenia po druhej vlne, ale aj nižšia priemerná výška dávky.

Priemerná výška dávky v nezamestnanosti poklesla kvôli prílevu nižšie príjmových poberateľov do evidencie a špeciálnemu režimu vyplácania pandemických dávok.

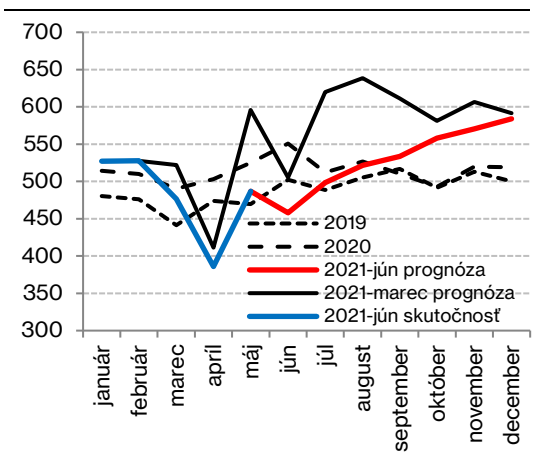
Na výšku pandemických dávok vplýval najmä neštandardný režim ich vyplácania len za časť mesiacov marec a máj. Nižšiu priemernú výšku dávky evidujeme aj v prípade štandardných dávok. Počas druhej vlny pandémie bolo na podpore viac nízkopríjmových poberateľov. Tento vývoj zohľadňujeme aj pri odhade do konca tohto roka, no v jeho závere predpokladáme návrat k aktualizovanej rozpočtovej prognóze.

Graf 3: Mesačný počet poberateľov DvN (počet osôb)

zdroj: IFP, SP

Graf 4: Priemerná mesačná výška dávky (eur)

Zdroj: IFP, SP

Nižšia chorobnosť zníži počet pandemických dávok na úroveň minulého leta

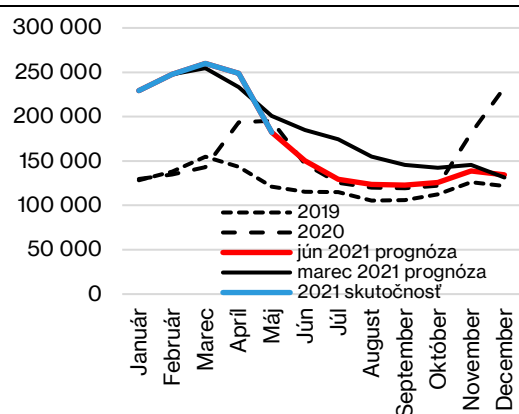
Silná druhá vlna pandémie sa významne prejavila na počte vyplatených PN v prvých mesiacoch tohto roka, no celoročné výdavky na nemocenské budú nižšie v porovnaní s marcovou prognózou. Dôvodom je najmä výrazný pokles chorobnosti po ústupe druhej vlny a tiež stúpajúca miera zaočkovanosti. Do konca roka očakávame minimálny počet pandemických dávok (približne 10 tis. dávok mesačne). Na kompenzáciu straty príjmu z dôvodu PN vláda prijala aj nové opatrenia. Navýšila sa miera náhrady na úroveň čistej mzdy za apríl a máj a predĺžil sa nárok na dávku maximálne o ďalší rok. Na dlhšie poberanie dávky majú nárok tí, ktorí pre zlé pandemickú situáciu nemali plný prístup k zdravotnej starostlivosti a ich zdravotné problémy pretrvávajú aj naďalej bez dlhodobých následkov a výrazného poklesu schopnosti pracovať. Kvantifikácia vplyvu opatrení je dostupná v prílohe (viď Tab.č.2).

Ošetrovné stlmené otvorením škôl a zmenami na trhu práce

Nižšie výdavky na dávky ošetrovného sú dôsledkom otvorených škôl a zmien na trhu práce.

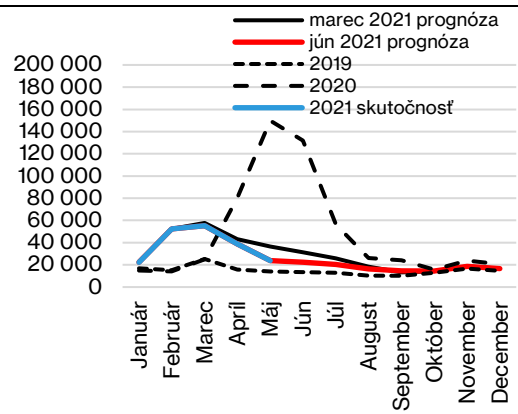
Uplatnenie pandemického semaforu umožnilo rýchlejšie regionálne otváranie škôlok a škôl pre najmenšie deti. Spolu s väčšou adaptáciou trhu práce na protiepidemické opatrenia (využívanie práce z domu a flexibilných foriem práce) sa tak vytvorili podmienky k výrazne slabšiemu čerpaniu OČR. Aj pri ošetrovnom vláda navýšila mieru náhrady príjmu až na úroveň čistej mzdy za apríl a máj 2021. Od roku 2022 očakávame návrat k bežnému stavu a vývoj výdavkov bude kopírovať len situáciu na trhu práce a vplyv opatrení. Opatrenia zvyšujú výdavky od apríla tohto roka, no plný vplyv očakávame až v roku 2022. Rozšíril sa zoznam ľudí, ktorí môžu poberať ošetrovné a tiež sa predĺžila maximálna doba trvania na 14 dní z pôvodných 10. Zaviedla sa aj nová dávka dlhodobé ošetrovné na max. 90 dní, ktorá má kompenzovať stratu príjmu súvisiacu s paliatívnou alebo pooperačnou domácou starostlivosťou.

Graf 5: Mesačný počet dávok PN

zdroj: SP, IFP

Graf 6: Mesačný počet dávok OČR

zdroj: SP, IFP

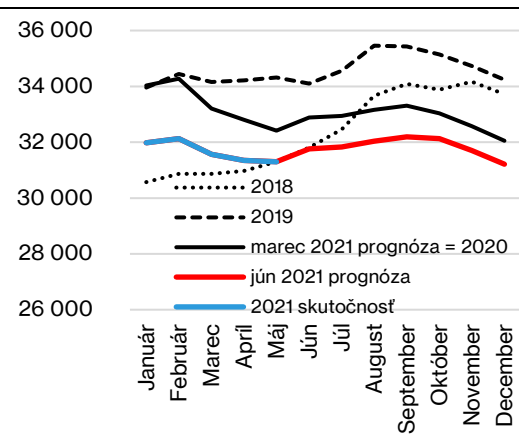
Muži menej čerpajú materskú

Počet dávok materského zaoštvá za svojim vrcholom v roku 2019, dávku čerpá menej mužov. Počet žien na materskej zostáva stabilný. Jedným z dôvodov zmeny správania otcov môže byť rozšírenejšie využitie práce z domu kvôli pandémie. To umožňuje jednoduchšie spolupodieľanie sa na starostlivosti o deti aj bez toho, aby čerpali rodičovskú dovolenku. Ich nižšie zastúpenie medzi poberateľmi však môže odrzkadľovať aj vyššiu neistotu na trhu práce spojenú s rizikom straty zamestnania. Návrat otcov medzi poberateľov materského očakávame až od roku 2022. Ich počet bude postupne rásť na celom horizonte prognózy. Zvýšenie počtu poberateľov materského mužského pohlavia bude následne tlačiť aj na rýchlejší rast priemernej výšky dávky z dôvodu ich vyššej priemernej mzdy.

Vplyv tretej vlny pandémie na prognózované dávky by vyvrcholil až v roku 2022

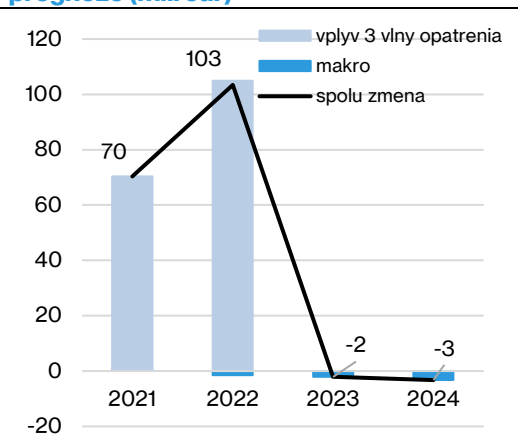
Tretia vlna pandémie by zvýšila výdavky o 70 mil. eur v tomto roku, vplyv v 2022 je ešte mierne vyšší¹. Najväčší vplyv by malo znovuzavedenie predĺženej pandemickej dávky v nezamestnanosti v období október 2021 až marec 2022 (v čase II. a III. stupňa varovania). Predpokladáme nároky pre ľudí, ktorí spĺňali podmienky pre čerpanie počas druhej vlny (implicitne i počas prvej vlny). Dlhšia platnosť opatrenia predstavuje konzervatívny prístup. Zároveň očakávame ponechanie súčasného legislatívneho nastavenia nemocenského i ošetrovného. Otvorené základné školy budú brzdiť tlak na čerpanie OČR.

Graf 7: Počet dávok materské po mesiacoch

zdroj: SP, IFP

Graf 8: Vplyv scenára tretej vlny na prognózované výdavky oproti základnej prognóze (mil. eur)

zdroj: IFP

¹ Predpoklady makroekonomického scenára boli zostavené pred dostupnosťou informácií o šírení delta variantu COVID-19 a potvrdení jeho prítomnosti na Slovensku.

Riziká prognózy sú vyvážené

Riziká prognózy sú na pozitívnej aj negatívnej strane. Skutočný vývoj pandemických dávok (DvN, PN i OČR) do mája síce priniesol nižšie počty poberateľov, no základný scenár prognózy neuvažuje s príchodom tretej vlny pandémie, ktorá je hlavným negatívnym rizikom prognózy. Trvalo nižší počet otcov na materskej, ako aj pomalší nábeh dávky dlhodobého ošetrovného, predstavujú riziká na pozitívnej strane (t. j. nižšie výdavky rozpočtu).

Ministerstvo financií SR v súlade s cieľom zvyšovania transparentnosti a kvality rozpočtového procesu zverejňuje prognózy vybraných výdavkových položiek naviazaných na makroekonomický vývoj. Tieto prognózy boli prerokované na zasadnutí **Výboru pre daňové prognózy (VpDP) 24. júna 2021. Infostat, Tatrabanka, ČSOB, Slovenská sporiteľňa, UniCreditBank a VÚB označili prognózu výdavkov za realistickú. KRRZ a NBS hodnotili prognózu Výboru vo vzťahu k hospodáreniu verejného sektora ako konzervatívnu – t. j. inštitúcie prognózujú nižšiu úroveň vybraných výdavkových položiek.**

Tabuľka 1: PROGNÓZA MF SR – VYBRANÉ VÝDAVKOVÉ POLOŽKY (jún 2021)

Položka rozpočtu VS (mil. eur)	prognóza					rozdiel oproti mar 2021			
	2020	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Dávka v nezamestnanosti	329,1	338,6	304,0	290,5	278,2	-45,7	-0,8	25,6	39,6
Dávka nemocenské	580,3	666,2	539,6	580,4	630,7	-17,0	4,2	-9,0	-3,0
Dávka ošetrovné	154,5	68,3	42,6	47,8	54,0	-7,8	-0,8	-1,3	-0,2
Dávka materské	308,5	309,3	349,5	385,6	428,6	-11,0	-11,4	-23,2	-25,2
Vyrovňavacia dávka	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	1372,5	1382,5	1235,7	1304,4	1391,6	-81,4	-8,7	-8,0	11,1

Zdroj: SP, IFP

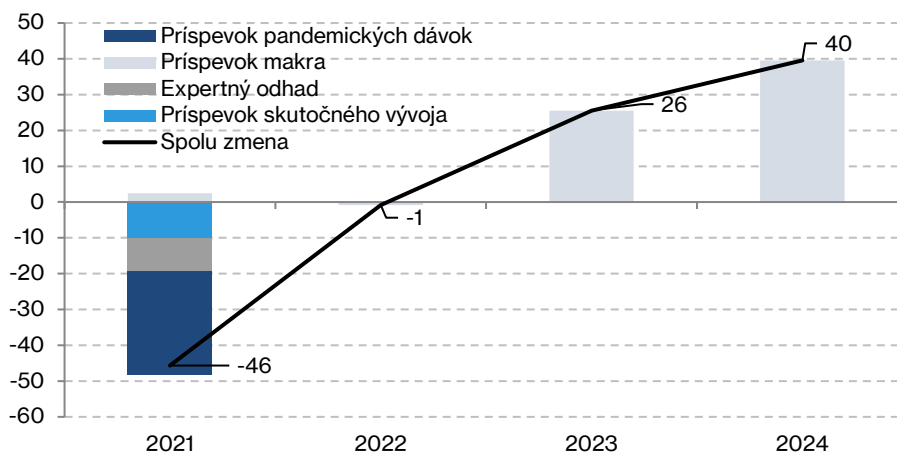
Viac o výdavkových prognózach ako aj podkladové materiály je možné nájsť na [stránke IFP](#) v časti Ekonomické prognózy ⇒ [Prognózy vybraných výdavkov VS](#). Podkladové dáta o vývoji jednotlivých položiek je možné nájsť v časti Ekonomické štatistiky ⇒ [Vybrané výdavky VS](#).

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov.

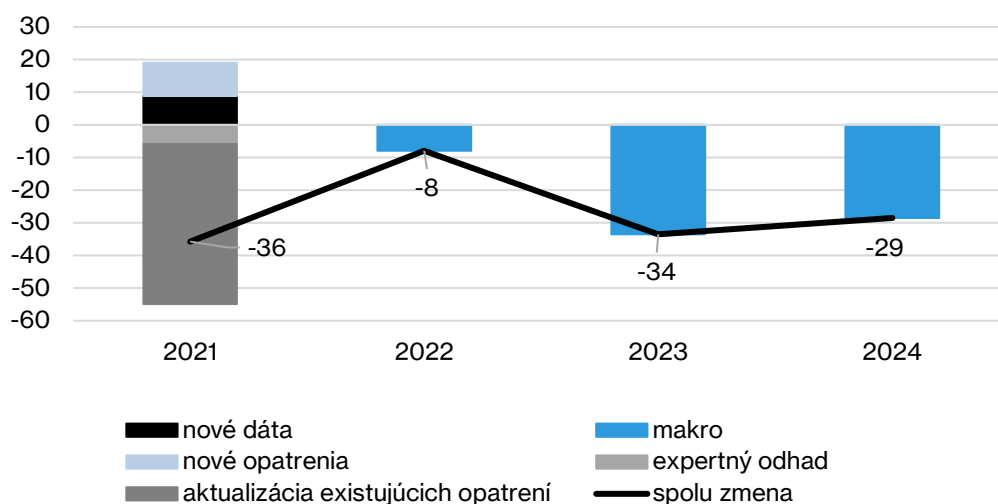
Prílohy

Graf A: Zmena výdavkov na DvN oproti marcovej prognóze podľa faktorov (mil. eur)

zdroj: IFP

Graf B: Zmena výdavkov na nemocenské dávky oproti marcovej prognóze podľa faktorov (mil. eur)

zdroj: IFP

Tabuľka 2: Vplyvy legislatívy (v mil. eur)

	2020	2021	2022	2023	2024
Nová legislatíva	0	18,0	0	0	0
Navýšenie miery náhrady PN/OČR na 75 % hrubej mzdy za apríl 2021	0	7,0	0	0	0
Navýšenie miery náhrady PN/OČR na 75 % hrubej mzdy za máj 2021	0	3,9	0	0	0
Predĺženie poberania PN o max. ďalší rok	0	7,1	0	0	0
Aktualizovaná legislatíva	272,4	238,5	0	0	0
Pandemické PN (bez novej legislatívy)	106,8	164,2	0	0	0
Pandemické OČR (bez novej legislatívy)	133,3	34,4	0	0	0
Pandemické DvN	32,3	39,9	0	0	0